

LIBČICKÝ BAMBULÁK

Tento měsíc je to přesně rok, co jsem vás na stránkách Libčických novin seznámila s Ing. Martinem Vonkou, Ph.D., který se kromě své pedagogické činnosti na Stavební fakultě ČVUT věnuje vědecké činnosti, a poslední roky jsou středem jeho zájmu stavby průmyslového dědictví včetně komínů.

Protože máme v bývalé šroubárně poměrně vzácný komín s vodojemem, který tříletá Marjánka, dcera pana Vonky, příznačně nazvala „bambulák“, navštívil M. Vonka Libčice již několikrát. Naposledy v létě lezl se svými kolegy nejen na komín, ale i dovnitř, aby prozkoumali jeho stav a stavební zvláštnosti. Pozorovala jsem jejich dosti dobrodružnou práci ze země, bála jsem se, aby nespadli z komína, či do komína, ale zároveň jsem byla napnutá, k jakým závěrům dospějí. Dodrželi svůj slib, a proto s potěšením uvádím text, který Ing. Martin Vonka, Ph.D. a Ing. Robert Kořínek, Ph.D. ochotně napsali pro naše noviny:

„Starých zděných komínů stojí v České republice několik tisíc, ale těch s vodojemem se dodnes dochovalo jen 21 z původního počtu kolem šedesáti. Komín v bývalé šroubárně s výškou 45 metrů patří k těm zajímavějším a architektonicky cennějším. Jako jeden z mála byl pravděpodobně kolem roku 1905 postaven původně bez vodojemu a železobetonová vodní nádrž o objemu 150 m³ ve výšce 25 metrů nad terénem na něj byla dostavena v roce 1921 dodatečně. Komín postavila známá společnost Ant. Dvořák a K. Fischer a spol. vlastníci cihelnu na sousedním pozemku. Vlastní vodojem byl vystavěn v době, kdy už původní společnost po odstoupení Antonína Dvořáka a smrti Karla Fischera nahradila firma Bratři Fischerové a spol.

Patrně se jednalo o první dodatečné osazení železobetonového rezervoáru na komín na našem území vůbec. A v té době pod vedením inženýra Vincence Fischera nově vzniknuvší specializovaná firma na výstavbu komínů Ing. V. Fischer a spol. (se stejným rodinným zázemím) se tím právem chlubila. Na základě získaných zkušeností a nové reference proběhlo v roce 1922 médii toto reklamní hlášení:

„Ochranu továren proti požáru, který může zničit v několika hodinách milionový podnik a ožebračit celé okolí na dlouhou dobu, poskytují vodní nádrže na komínech, které v poslední době s velikým úspěchem zavádí firma Ing. V. Fischer a spol. v Letkách, p. Libčice. Vodní rezervoár ve výšce 25-40 m obsahuje 500-1500 hl vody, kterou lze rozvésti do celé továrny. Zařízení toto nahradí celou vodárnu a umožňuje se pohodlně z výtěžku zavodu.“

Toto inzertní sdělení je ale klamavé, neboť vodojemy na komínech byly v té době už dávno zaběhnutou praxí a samotná rodinná firma jich také už několik postavila (první patrně už v roce 1912 pro cukrovar v Dobručici). Pravdou je, že komíny s vodojemem ni-

kdy netvořily hlavní příjem společnosti, což jasně dokazují čísla, protože klasických komínů postavila nejen na našem území několik tisíc a komínů s vodojemem jen několik desítek.

Přesto firma až do svého znárodnění používala nakreslený komín s vodojemem v obrazové inzerci, v hlavičce svých firemních formulářů i na obálkách pro obchodní korespondenci. Na vodojemu býval případně dopsán nápis „RESERVOIR“ nebo „1500 hl“. Továrna s komínem byla vyobrazena i v hlavičce novin zvaných Libčické listy, které byly předchůdcem Libčických novin. Graficky ztvárněná silueta komínu také nechyběla v záhlaví časopisu pracujících národního podniku Drátoven a šroubáren s názvem Správná cesta.

Vodojem nese deska podepřená osmici masivních železobetonových konzol, které dodávají komínu majestátní výraz. Dřík je vyzděn poměrně unikátně. Radiální cihly neboli komínovky mívaly různé rozměry, a to dle poloměru dříku, který se zrovna zdil. V případě libčického komínu je vždy jedna vrstva cihel z komínovek pro menší poloměr dříku a jedna vrstva pro ten správný. Tyto vrstvy se pravidelně střídají, což technicky komínu nijak nevadí, ale na povrchu je patrné, že jeho stěny nejsou hladké. Dnes můžeme pouze spekulovat, proč stavitel zvolil takovéto řešení, které není známé na žádném jiném stojícím komíně u nás. Jako ochrana před zamrznutím vody v nádrži slouží cihelná přízdívka s vytvořenou vzduchovou mezerou. V minulosti ještě navíc přispělo i to, že byl komín funkční a spaliny vodu mírně ohřívaly.

Pamětníci si jistě vzpomenou na to, že za socialismu byla na vodojemu umístěna pěticípá rudá hvězda vytvořená ze žárovek, která ve večerních a nočních hodinách vytvářela na tehdejší dobu typickou dominantu, ale svítila jen tehdy, pokud šroubárna splnila plán. Po vlívném události v roce 1968 byla odstraněna, ale brzy nato se tam v době normalizace objevila znovu, aby pak byla definitivně zrušena Občanským fórem v době převratných změn kolem roku 1989. Komín byl odstaven přibližně v roce 1992, kdy byla zprovozněna nová kotelna, ale vodojem je využíván dodnes. Jako zdroj slouží řeka Vltava, z které se voda čerpá přes filtry a využívá se např. pro výrobu páry pro technologie a chlazení strojů.“

Velmi děkuji pánům badatelům za to, že nám umožnili podívat se na nepřehlédnutelnou dominantu našeho města jejich odbornými očima a uvědomit si, že i zdánlivě obyčejný komín má svůj historický význam, který je třeba zaznamenat. Nejen hrady a zámky, ale i průmyslové stavby se musí uchovávat coby svědectví důmyslné zručnosti našich předků. Je potěšující vědět, že náš „bambulák“ je zmíněn v publikaci Tovární komíny: Funkce, konstrukce, architektura, kterou autor M. Vonka daroval s vlastnoručním podpisem městské knihovně, kde si ji můžete kdykoli půjčit či na místě prohlédnout. Navíc se náš komín objeví ještě v připravované knize věnované vysloveně komínům s vodojemy, která vyjde koncem roku 2015. Průvodní text a foto: Hannah Bartíková

Zleva: M. Vonka a R. Kořínek s kolegou geodetem J. Rítemerem těsně před výstupem na komín.